

tésével gondos előkészítő munkával, őszinte vendégszeretettel és fáradhatatlan segítőkészséggel fogadta a több mint 100 vendéget. A konferencia programján kívül néhány érdeklődő számára azt is lehetővé tették, hogy meglátogathassák az egyetem gyakorló iskoláját az igazgatónő szakszerű vezetésével, ill. hogy megnézhessék a város néhány óvodáját. Így a konferencia résztvevői a már ismertetett témák megvitatása mellett a gyakorlatban ismerkedhettek a finn iskolarendszerrel.

1989-ben a XI. nemzetközi neveléstörténeti kongresszusnak Oslo ad ott-hont aug. 9—12. között. A norvég kötelező oktatás bevezetésének 250. évfordulója alkalmából a konferencia fő témája "Az általános iskolai oktatás és tanterv" lesz. Néhány főcím az altémákból: Az elemi oktatás céljai és az ehhez használt eszközök; Az állam és egyház kölcsönhatása a nevelésügy területén; Az írni-olvasni tudásért folyó hivatalos vagy magán, egyéni küzdelem; Különböző tantárgyak tanítása (irányelvek, módszerek, tankönyvek). A konferencia szervezői kérik, hogy a dolgozatok 1945 előtti korszakra vonatkozzanak.

Kívánatos lenne, hogy minél több magyar kutató vegyen részt az 1989-es oslói neveléstörténeti konferencián értékes, nemzetközi összehasonlítást kínáló magyar vonatkozású dolgozatokkal és emellett olyan élő idegennyelv-tudással, mellyel a magyar szakemberek valódi partnerei lehetnek külföldi kollégáknak a szakmai vitákban.

Ez annál inkább szükséges, mert a közoktatás és pedagógia területén sajnos nem tekinthető természetesnek a folyamatos nemzetközi tájékozottság. A külföldi elméletek, kísérletek, pedagógiai gyakorlat és módszerek ismerete nélkül pedig nem lehet korszerű magyar pedagógiai reformokért munkálkodni.

MÜLLERNÉ SERES ÁGOTA

VITÉZ JÁNOS EMLÉKÉV

Az esztergomi Balassa Társaság kezdeményezésére életre hívott emlékbizottság tervezte és szervezte meg a Vitéz János Emlékév programját. A rendezvénysorozat nyitánya Vitéz János születésének 580. évfordulója tiszteletére rendezett tudományos emlékülés volt Kosáry Domokos elnökletével. A megnyitó előadást Szakály Ferenc tartotta. Májusban reneszánsz koncert keretén belül Farkas Ferenc Janus Pannonius verseire komponált "Vitéz János di-

cséretére" című kiskantátája szólalt meg. Júniusban nagyszabású koncertre került sor Landshuter Liedertäfel és az esztergomi Monteverdi kórus részvételével. Ünnepi beszédet Paskai László érsek mondott. Júliusban a Keresztény Múzeumban megnyílt az "Esztergom Vitéz János korában" című kiállítás.

Az MTA Neveléstörténeti Albizottsága, a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztálya és az Esztergomi Tanítóképző Főiskola szeptember 8-án Vitéz János műveltségesezménye címmel neveléstörténeti konferenciát rendezett Esztergomban.

A konferenciát Kaposi Endre főigazgató megnyitó szavai után Mészáros István "Vitéz János műveltségesezménye" címmel tartott előadása vezette be. E műveltségesezményben az "uomo universale", a teljes ember ideálja öltött testet. E humanista emberesezmény szellemében nevelték a kor felső rétegének ifjait, hogy élvezni tudják e művészeteket, a természet szépségeit, értsenek a tudományokhoz, legyen érzékük a testkultúrához. E műveltségesezményben két tényező ötvöződött; egy világosan körvonalazott emberideál és az ennek megközelítését célzó, e szempontból összeállított művelődési anyag. Vitéz János azért tanulmányozta oly sokat a latin és a görög szerzőket, hogy ezt az emberesezményt képviselhesse. Élete igazolja ennek megvalósítását. Galeotto Marzio egyik művének ajánlásában így méltatta: "Aki mindenki közül a leghíresebb, hogy méltán és joggal kell különösképpen embernek nevezni, hiszen körünkben ez egyedül rád illik."

Vitéz János oly műveltségre törekedett, amelyben a hagyományos és az új értékek egységet alkottak, amelyben a magyarság és európaiság szervesen összekapcsolódtak. Sírlapjára joggal írták kortársai "Excellens doctrina, ingenio praecelsus, religione pius", azaz tudományokban kiváló, jellemében ragyogó, hitében jámbor ember.

Prokopp Mária Vitéz János műveltségének forrásait tárta fel fennmaradt levelei, politikai beszédei, az Európa-szerte híres 500 kötetes könyvtárnak meglévő 37 kötete és esztergomi palotájának maradványai alapján.

Az írásos emlékek stílusa, hasonlatai, fordulatai, szerkezeti felépítésük az antik irodalomban és retorikában való nagy jártasságát tanúsítják. Beszédeit mint az ékesszólás példaképeit tanították sok helyen Európában.

Kódexei szerteágazó, gazdag ismeretanyagot hordoznak; a műveltség forrása Itália, Padovára utal Livius iránti lelkesedése, a természettudományok iránti érdeklődése. Érsekségének idején kezdte meg az esztergomi palota nagyszabású átépítését, amely itáliai hatást mutat.

Életének legfőbb célja a haza szolgálata volt. Politikai pályájának kiemelkedő eseménye a magyar korona visszaszerzése III. Frigytől. Életében

megvalósította a szó és a tett egységét mint legfőbb emberi ideált. Világosan látta a műveltség szerepét az ország megerősödésében. Ezért tartotta fontosnak egy teljes jogú hazai egyetem felállítását.

Pozsonyi Gabriella Vitéz János Leveleskönyvének elemzése során a levélíró embert közelítette meg. Levelezése egész Európára kiterjedt. Politikai tartalmú leveleiből kiderül, hogy legtöbb figyelmet a török elleni harc megszervezésének és a belső viszály megszüntetésének szentelt. Leveleskönyvének nagy műgonddal megírt darabjaiból megtudhatjuk, hogyan kell nagylelkűen ajándékozni, szerényen megköszönni, hűvös hangulatú diplomáciai iratot szerkeszteni, szenvedélyes röpiratot készíteni, művészi leírást adni.

Vitéz János egyéniségének fontos jellemzője volt a természettudományok iránti érdeklődése. Ezt mutatta be Szilágyi István. E tudományok köréből főként a matematika, a földrajz, az asztrológia, az orvostudomány és az építészet vonzották. Váradi, majd esztergomi udvarában Európa ismert tudósai fordultak meg. Közéjük tartozott Peurbach, Regiomontanus, Bylics Márton.

Szabó József a korabeli vallásos nevelés és Vitéz János kapcsolatáról szólt. Bemutatta, hogy mint humanista tudós és államférfi sosem szakított a középkori egyházi egyetemesség gondolatával. Könyvtárában klasszikus művek mellett az egyházatyák művei voltak legnagyobb számban. A törökkel szembeni harc érdekében a vallásos érzést is csatasorba állította. A pozsonyi egyetemen Vitéz János humanista szellemű nevelést és szabadabb szellemű teológiai oktatást kívánt megvalósítani. Több külföldi hittudóst hívott ennek érdekében az universitásra.

Bajkó Mátyás az "Academia Instropolitana"-ról szólva kifejtette, hogy az az intézmény nemcsak magyar képződmény, hanem az európaiság egyik legjellegzetesebb megnyilvánulása, amely nélkül nem beszélhetünk sem oktatástörténetről, sem tudomány- és művelődéstörténetről. Jellegét, oktatási struktúráját, humanista szellemét Vitéz Jánosnak köszönhetjük. Az egyetem professzorai között Regiomontanust, a reneszánsz Európa legnevesebb csillagászát kell kiemelni, akit 1467-ben küldött Pozsonyba, és vele íratta meg a "Tabulae directorium" című művét. Az egyetem fogadta Magister Petrust, az orvostudományok professzorát, Magister Martinust, a szabad művészetek doktorát és Gattus Jánost, a kánonjog és a hittudományok tanárát. A források említik még Krumpach Lőrinc, Gruber Mátyás és Hittendorfi Miklós nevét is. Az egyetem struktúrája a bolognai egyeteméhez hasonlított legnagyobb mértékben, s így négy fakultással rendelkezett: jogi, teológiai, orvosi és artiumi karokkal.

Komlói Sándor Vitéz Jánosnak a magyar értelmiség nevelésében betöltött szerepét méltatta. Saját költségén sok magyar ifjút küldött Itáliába. Közé-

jük tartozott Bánfalvi Miklós, Janus Pannonius, Magyar Simon, Kosztolányi György, Garázda Péter, Váradi Péter, Bajoni István, Handó György. Mindannyian hosszabb-rövidebb időt töltöttek Padova, Firenze, Bologna és Ferrara egyetemlein. Hazatérve a királyi udvarban, a politikai életben, a diplomáciában, a szellemi életben tűntek ki tevékenységükkel. Vitéz János a mecénás örömeivel szemlélte, segítette életútjukat, örült sikereiknek, fényes pályafutásuknak.

Müllerné Seres Ágota azt vizsgálta, hogy az egyes tudományok miként foglalkoztak Vitéz Jánossal, mennyire tették ismertté, tárták fel tevékenységét. Az irodalom- és a történettudomány törekedett plasztikus bemutatására. Így vált ismertté a humanista, a kancellár, a legtudósabb pap, a mecénás, a diplomata. Az egyháztörténet, a könyvtártudomány, a művészettörténet s a természettudomány saját fejlődéstörténetét kutatva méltatta egyéniségét. A neveléstörténet kissé mostohán bánt személyével. Hiányzik egy hiteles, teljes képet adó monográfia.

Főiskolánk könyvtárának igazgatója, Pál Lenke, Vitéz János műveinek kiadástörténetét kísérte nyomon. Bécs, Prága, München tudományos könyvtárai őrzik azt a három kódexet, amelyben leveleskönyve fennmaradt. Az 1440–1472 között keletkezett levelek, diplomáciai iratok Nyugat-Európában és hazánk nagy könyvtáraiban találhatóak. A Leveleskönyv 1451-ben készült el, s 80 művet tartalmaz. A gyűjtés Ivanich Pál munkája, aki magyarózó jegyzetekkel látta el, s közölte az idézetek latin forrásait. Nyomatásban először a 18. században jelent meg latin nyelven, Bél Mátyás előszavával. Politikai beszédek megjelenése Fraknoi Vilmosnak köszönhető, aki 1878-ban tette közzé. Ő írta az első Vitéz János monográfiát. Vitéz János műveinek első kritikai kiadására 1981-ben került sor. A kötetet Boronkai Iván tette közzé.

A humanista szellemű nevelés szerves része a testi képességek és készségek fejlesztése. Magyar György erről és a reneszánsz testkultúrájáról szólt. Kiemelte Vergerio szerepét, az életről, az életmódról vallott felfogását és annak hatását Vitéz János nevelői tevékenységére. Ez valósult meg Mátyás reneszánsz egyéniségében és udvari környezetében. Az ott rendezett párviadatok, lovagi tornák a testi erő és az ügyesség fejlesztését szolgálták.

Gyárfásné Kincses Edit Vitéz Jánost a tanítványok szemével látta. Négy neves tanítvány — Hunyadi János, V. László, Mátyás király és Janus Pannonius — pályatükrében mutatta be Vitéz termékenyítő hatását. A Hunyadiak tevékenységét mindvégig segítette, ő vezette be Hunyadit a humanista eszmévilágba. V. László udvarának szellemi arculatát Vitéz János határozta meg. Janus Pannonius élete, sorsa szorosan összefüggött Vitéz Jánoséval. Tanítvá-

nya mindvégig követte őt gondolataiban és tetteiben egyaránt. Mátyás nevelésében az a cél vezérelte, hogy megteremtse benne a tett és a műveltség összhangját.

Az Emlékülés gazdag tartalmát jól egészítette ki az a bibliográfia, amely erre az alkalomra jelent meg az ETKF Kiskönyvtár sorozatában: Pál Lenke: Vitéz János (1408--1472) bibliográfia.

Az Emlékülés záró akkordjaként Kaposi Endre főigazgató emléklaketteket adott át az előadóknak, amelyeket Csikszentmihályi Róbert szobrászművész készített. A jövőben ezt a főiskola legmagasabb erkölcsi elismeréséül adományozza.

Az Emlékév rendezvényeinek sorában kiemelkedő jelentőségű az októberre tervezett szoboravatás. Vitéz János egészalakos szobrának elkészítésére a pályázó művészek közül Szentirmai Zoltán szobrászművész kapott megbízást a Képzőművészeti Lektorátustól. A rendezvénysorozat Vitéz János síremlékének ünnepélyes megkoszorúzásával zárul.

Úgy véljük, hogy az Emlékév fontos hozzájárulást jelent a 15. századi magyar történelem és kultúra mélyebb megértéséhez és Vitéz János életművének kellő értékeléséhez.

TRENCSÉNYI LÁSZLÓ

FÓRUM '88 DEBRECEN

A "szocialista értékek", a makarenkói hagyományok őrzése, az "oktatási alapfunkció" redukcionista képviselőivel, akár az oktatásügyi kormányzattal folytatott vita, a teljes nevelőtevékenységet rendszerbe foglaló szocialista nevelőiskola igenlése, azon kritikusok harcias elutasítása, akik "kommunaiskolának" minősítik az előbbi, vagy a "gyerekek érdekeit" kiszolgáló iskola hívei -- ezek a szándékok jellemezték az 1988. augusztusi debreceni pedagógiai fórumot, mely a kelet-magyarországi régió "rendszerfejlesztő" iskolái (23 ilyen tartanak számon), a KLTE szakemberei és a fenti gondolatokkal konszenzust, esetleg konstruktív dialógust kereső más szakemberek, nemkülönben népes, főleg a fórum "nyíltságát" csodáló orosz, ukrán, litván (!), német, lengyel külföldiek részvételével zajlott le. Részt vett a marburgi Hillrig is, aki a harmincas évek pereiben elpusztult örmény politikus-köz-